

Werk aan een toereikend inkomen, zekerheid en de mogelijkheid om een toekomst op te bouwen

Utrecht, 22 november 2024

Geachte Tweede Kamerleden en woordvoerders sociale zaken en werkgelegenheid,

Aankomende maandag bespreekt u de begroting voor sociale zaken en werkgelegenheid. Graag geven wij u vanuit de praktijk aan welke noden dringend oplossing vragen. Als Landelijke Armoedecoalitie¹ zien wij dat het aantal mensen met problematische schulden stijgt (17%)². Wij zien dat het aantal mensen dat hun zorgverzekering niet kan betalen, toeneemt. Wij merken elke dag dat bestaanszekerheid voor de mensen met de laagste inkomens niet voldoende geregeld is. De regelingen zijn ontoereikend. Daarnaast hebben problemen bij uitvoeringsorganisaties zoals UWV en de Belastingdienst grote gevolgen voor mensen in kwetsbare situaties. En zijn de regelingen veel te ingewikkeld geworden om gebruik te kunnen maken van alle bestaande voorzieningen. Armoede, geldzorgen en schulden leiden tot uitsluiting, eenzaamheid, machteloosheid, een slechtere gezondheid, minder kansen en schulden.³ Dit geldt zowel voor volwassenen, ouderen met een migratie-achtergrond, als jongeren en kinderen. Ook is er meer risico op ongelijkheid in behandeling tussen de gemeenten voor die groepen mensen.

“Ik nodig nooit mensen bij mij uit en kan ook niet uitgaan met jongens van mijn leeftijd. Ik heb er gewoon geen geld voor. De laatste week van mijn uitkering, leef ik van de goedkoopste koekjes..”

Eenzaamheid en uitsluiting liggen op de loer bij jongeren die in de uitkering terecht zijn gekomen en een ander pad lopen dan hun leeftijdgenoten.

In de recent gepresenteerde ‘nieuwe’ armoededefinitie geven Nibud, CBS en SCP aan dat de armoede zich verdiept bij mensen die lang van een uitkering moeten rondkomen én dat er een grote groep mensen is (1,2 miljoen) die werken maar zo weinig verdienen dat ook zij nauwelijks kunnen rondkomen.

De begroting voor 2025 biedt onvoldoende antwoord op deze noden. De koopkrachtberekeningen van het Nibud laten zien dat, ondanks lichte licht koopkrachtstijgingen, de aangekondigde maatregelen uiteindelijk

¹ De Landelijke Armoedecoalitie is een netwerk van landelijke partijen die zich vinden in het gezamenlijke doel om armoede en schulden aan te pakken. Aangesloten zijn: Aedes, Alliantie Vrijwillige Schuldhulpverlening, Armoedecoalitie Utrecht, Burgerkracht De Pijler, CNV, FNV, Gemeente Utrecht, Ieder(in), Landelijke Cliëntenraad, Netwerk DAK, Sociaal Werk Nederland, Sociale Alliantie, SOMNL, SUN Nederland, Valente, Warm Rotterdam, Woonbond. De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de Armoedecoalitie inhoudelijk met kennis over wat werkt bij een effectieve aanpak van armoede en schulden.

² De hulpvragen bij schulden en financiële dienstverlening zijn in de eerste helft van 2024 17% hoger dan in dezelfde periode vorig jaar (NVVK/Divosa Monitor).

³ <https://www.divosa.nl/nieuws/bijstand-veelvoorkomende-bron-van-schulden>

weinig verschil brengen in de portemonnee van huishoudens met lage(re) inkomens. Dat zijn ruim een half miljoen mensen die leven onder de armoedegrens, en nog eens 1,2 miljoen mensen zonder spaarruimte of afloscapaciteit. Een hele specifieke groep betreft ondernemers en ZZP-ers die de afgelopen jaren vaak tijdelijk uit de brand zijn geholpen, maar nu alsnog in de problemen zitten. Samen maakt dit dat er op dit moment 730.000 mensen en huishoudens in Nederland problematische schulden hebben.⁴

In deze brief gaan we in op drie sets van maatregelen die zich effectief richten op de grootste noden.

- 1 Start met uitvoering van het advies van de Commissie Sociaal Minimum;
- 2 Vergroot het bereik van regelingen en vereenvoudig de regels;
- 3 Zorg dat werken loont en schulden kleiner worden in plaats van groter.

1 Start met uitvoering van het advies van de Commissie Sociaal Minimum

In opdracht van de Tweede Kamer – naar aanleiding van de Motie Omtzigt - heeft de Commissie Sociaal Minimum uitgewerkt wat nodig is om te zorgen dat mensen met een laag inkomen kunnen meedoen en hoe bestaanszekerheid geborgd kan worden. Het rapport biedt een kant en klare handreiking om de ingewikkelde vraagstukken binnen de sociale zekerheid op te lossen. Het niet regelen leidt tot schrijnende situaties van talloze mensen en kost de samenleving uiteindelijk veel geld om de schade te beperken. Daarom vragen wij u:

- Verhoog het minimumloon substantieel met daaraan gekoppeld de uitkeringen.
- Schaf de kostendelersnorm af en de vier weken zoektermijn voor jongeren.
- Heb oog voor de betaalbaarheid van huren.

2 Vergroot het bereik van regelingen en vereenvoudig de regels

Meer dan 30% van de mensen maakt geen gebruik van deregelingen waar ze in principe recht op hebben. Dat komt door niet weten, complexiteit van regelingen, schaamte en verlies van vertrouwen in de overheid. Daarom is het goed dat de Commissie Vereenvoudiging Inkomensregelingen Mensen onderzoekt hoe de regelgeving vereenvoudigd kan worden. Vooruitlopend hierop kan het kabinet alvast een aantal besluiten nemen die het bereik van regelingen onder mensen vergroot. Bijvoorbeeld:

- Trek de vermogensnorm voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen naar het niveau van de vermogensnorm van de Participatiewet. Dit zorgt voor duidelijkheid voor bewoners en vereenvoudigt de regels.
- Verhoog de beslagvrije voet naar het sociaal minimum.
- Maak het voor gemeenten mogelijk om vooruitlopend op de wet Proactieve dienstverlening, als pilot, bewoners die rond moeten komen van een inkomen onder het sociaal minimum, ambtshalve regelingen en voorzieningen te verstrekken waar zij recht op hebben. Nu is het sociale zekerheidsstelsel zo ingewikkeld geworden dat mensen nauwelijks weten voor welke regelingen ze in aanmerking komen en hoe ze die kunnen aanvragen. Dat geldt zelfs voor de hulpverleners.

3 Zorg dat werken loont en schulden kleiner worden

Mensen die vanuit de uitkering aan het werk gaan, krijgen te maken met een onvoorspelbare financiële situatie. De stap naar betaald werk of meer uren werk is zelden snel structureel. De kans is reëel dat mensen door verlies van toeslagen en gemeentelijke inkomensregelingen minder geld overhouden dan in de uitkering. Ook loonsverhoging kan zomaar leiden tot verlies van toeslagen. Die met een beetje pech achteraf worden gecorrigeerd, waardoor schulden ontstaan. Mensen met een klein loon kunnen dit nauwelijks aflossen vanwege de hoge lasten voor wonen, boodschappen, energie en zorg. Daarom vragen wij u:

- Stuur op vertrouwen, stop daarom met verrekenen achteraf;
- Voer het bufferbudget in om inkomensschommelingen te voorkomen;

⁴ Bronnen: CBS, Nibud en SCP oktober 2024

- Verruim de mogelijkheden voor mensen om vanuit de bijstand een beroepsopleiding te volgen, zodat zij duurzaam uit de uitkering kunnen komen;
- Zorg dat schulden klein blijven:
 - Stimuleer dat saneringskredieten de norm worden bij het regelen van schulden, zodat werken ook loont als je in een schuldregeling zit.
 - Schaf de wanbetalersregeling (sinds kort: de Regeling betalingsachterstanden zorgpremie) helemaal af, zodat mensen met financiële problemen niet in een regime terecht komen waarin zij meer moeten betalen voor hun zorgverzekeringspremie en tegelijkertijd minder dekking krijgen. De boete is recent verlaagd, maar het is nog steeds een boete. Kan je niet betalen? Betaal dan meer. Dat werkt natuurlijk niet.
 - Zet in op het keurmerk Gbo (geldzorgenbewuste organisatie): een incassopraktijk waarin klanten humaan worden behandeld, schulden niet oplopen vanwege de incassoprocedure(s) en een rechtsgang wordt voorkomen. Dat blijkt ook in het voordeel van schuldeisers: door hulp te bieden bij betalingsachterstanden lopen schulden minder snel op, en kan er eerder (en meer) worden afgelost.

Tot slot

De situatie van mensen die langdurig in de uitkering zitten, is zeer precair. Zolang bestaanszekerheid landelijk niet geborgd is, zijn mensen afhankelijk van gemeentelijke armoederegelingen om het hoofd enigszins boven water te kunnen houden. Dit leidt grote ongelijkheden tussen gemeenten. Met de aanstaande bezuinigingen op het Gemeentefonds vanaf 2026, dreigt deze situatie onhoudbaar te worden. Gemeenten kunnen dan de lokale armoederegelingen nauwelijks meer overeind houden, met grote gevolgen voor de meest kwetsbare inwoners. U begrijpt dat onze zorg hierover bijzonder groot is.

Daarom is ons verzoek: voer het advies van de commissie sociaal minimum uit en beperk de bezuinigingen op het Gemeentefonds.

Hartelijke groet,

Jan van Leijenhorst

Voorzitter Landelijke Armoedecoalitie

De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de Armoedecoalitie inhoudelijk met kennis over wat werkt bij een effectieve aanpak van armoede en schulden.

kennis en aanpak van sociale vraagstukken

nvvk
financiële hulpverleners